№ 129 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 17 **1903** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍԻ 17 № 129

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Բաժանորդ գրվում են միայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ»
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak»
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կուլտուրական տարրի պակասութիւնը.— ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ազնուութեան գոհարներ. Նամակ Արաստումանից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սերբիական անցքերը. Ժամանակակից Սերբիան. Արտաքին լուրեր.— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Բագուի կեանքից.

ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՏԱՐՐԻ ՊԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆԸ

—

Մենք հաղորդեցինք տեղեկութիւններ Պարսկաստանում տեղի ունեցած մի քանի յուզմունքների մասին: Այդ յուզմունքները կանգ առան և չը ստացան ընդարձակ զարգացում շնորհիւ ձեռք առած շուտափոյթ կարգադրութիւնների: Կունենա՞ն, արդեօք, նրանք նոր արտայայտութիւններ, թէ կը մարեն երկար ժամանակով, մի այդ տեսակ հարցի դժուար է առայժմ որոշ պատասխան տալ, որովհետև մեզ ծանօթ չեն պարսիկ ամբոխի և նրա ղեկավարների մէջ գործող ազդեցութիւնների ոյժերը:

Ամբոխը շարժելու համար անհրաժեշտ է նրա ձեռքը տալ նշանաբաններ, պէտք է նրա բերանին դնել որոշ պահանջներ: Եւ այդ նշանաբանները և պահանջները արդարև հանդէս եկան վերջին յուզմունքների ժամանակ: Ի՞նչ նշանաբաններ էին դրանք և ինչ պահանջներ: Օտարներին քաշել, օտար լեզուները դուրս վռնդել պարսկական դպրոցներից, արգելել խմիչքներ վաճառելը, խանգարել երկաթուղիական գծերի շինութիւնը, մի խօսքով դէմ լինել այն բոլորին, ինչ որ հին պարսկական կեանքի աւանդութիւններին համապատասխան չէ: Ճիշտ է, մի տնտեսական խնդիր էլ կար մէջ տեղ, այն է՝ նոր մաքսերի ծանրութեան խնդիրը. բայց այդ կէտը հասկանալի էր միայն որոշ դասի առևտրականների համար, այլ ոչ ամբոխի, ոչ նրա հոգևորական ղեկավարների համար, որոնք բողոքում էին օտարների և օտար կուլտուրայի արտայայտութիւնների դէմ:

Մենք լաւ հասկանում ենք, որ բելգիական և եւրոպական ուրիշ պաշտօնեաներ կարող են իրանց թոյլ տուած լինել վիրաւորական վարմունքներ, պարսկաստանցու համար անախորժ ձևեր. բայց այդ պարսկաստանցին պէտք է աչքի առաջ ունենայ, որ նա ինքը չունի մարդիկ պատուաստելու այն կարգերը, որոնք մտցնում են եւրոպացիները և ուրեմն պէտք է հաշտվի եւրոպացի այն պաշտօնեաների հետ, որոնք նրա համար սկիզբն են դնում կուլտուրական նոր կենցաղավարութեան և պատրաստում են հող ապագայ պարսկական երիտասարդ ոյժերի համար, որոնք պէտք է փոխարինեն եւրոպացիներին ժամանակով, երբ իւրացրած կը լինեն եւրոպական կրթութեան հիմքերը:

Պարսկաստանում շահը և նրա շրջապատողների մի նշանաւոր մասը գնահատել են եւրոպական կուլտուրայի փրկարար ոյժը և ամեն ջանք գործ են դնում աւելացնել այն պարսիկների թիւը, որոնք կարող են նպաստել եւրոպականութեան պատուաստմանը Պարսկաստանում: Սակայն գահի շուրջը կազմված մի փոքր շրջանը դեռ չէ կարողացել գրաւել մեծ խաւեր և ստեղծել կուլտուրական գնդեր, որոնք կարող լինէին ազդել հասարակական կարծիքի վրա և որոշ գոյն ու ընթացք տային ժողովրդական կեանքին:

Կուլտուրական այդ խաւերի պակասութիւնը զրկում է գահի շուրջ գործող մարդկանց աւելի ուժեղ և համարձակ կերպով գործելու, օրէցօր ընդարձակելու գործունէութեան ծրագիրը և վստահ լինելու, որ ցանած սերմերը ունեն մշտական պահպանողներ և խնամողներ: Պարսիկ ժողովրդի բանիմաց մասը պէտք է չափազանց թանգ գնահատէ եւրոպական կուլտուրայի նշանակութիւնը և նրա պատճառով հաշտվէ եւրոպական պաշտօնեաների հետ նոյն իսկ այն դէպքում, երբ նրանց մէջ պատահում են անձնական պակասութիւններով անհատներ: Պարսկաստանցին պէտք է լաւ հասկանայ, որ նրա մայր երկիրը այնքան պակասութիւններ ունի, նրա աւանդական պաշտօնեաները այնքան մեծ արատներով են օժտված, որ այլ ևս խօսք չէ կարող լինել հնի և պաշտօնավարութեան իրէալացման մասին:

Ռուսաստանը Պետրոս Մեծի օրերից սկսած մեծ թւով եւրոպացիներ հրաւիրեց իր կարգերը բարեփոխելու համար և ստիպված էր լաւերի հետ և համեմատաբար վատերին էլ հանդուրժելու, բայց անցան տասնեակ տարիներ և այժմ Ռուսաստանը ինքը կարողանում է շատ դէպքերում իր հարազատ զաւակներով առաջ տանել իր կուլտուրական գործերը: Թող Պարսկաստանն էլ եռանդ և համբերողութիւն ունենայ սեփական գործողներ ստեղծելու. իսկ մինչև այն նա ստիպված պէտք է լինի հաշտվել օտարների հետ, որոնք նրա համար բժշկի դեր են միայն կատարում:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԶՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՀԱՐՆԵՐ

I

Մենք ստիպված ենք դարձեալ մի քանի խօսք ասել Բագուի «Бакинскія Извѣстія» լրագրի խորքերում թաղնված հայերին:

«Մշակը» այդ հայերի կոկորդում ցցվել է իբրև մի մեծ փուշ: Մենք արդէն առիթ ենք ունեցել ցոյց տալու, թէ բարոյական և գրական ինչ պատկեր են ներկայացնում կոյր թշնամութիւնից խեղդվող այդ պարոնները: Մեզ համար նոր բան չէ կոկորդում խրված փուշ դառնալը: Բագուի ռուս լրագրի հայ գրողների նախահայրերին ենք ճանաչում, որոնք հայերէն էին գրում մեր դէմ: Որդիները աւելի առաջ գնացին և իրանց վրէժխնդրութեան ասպարէզ են դարձրել մի ուրիշ շրջան—ռուս մամուլը և ռուս հասարակութիւնը: Այս էլ ոչինչ է մեզ համար: Կը չարունակենք մերկացնել մեր թշնամիներին, կը շարունակենք որոնել, թէ որքան ազնուութիւն ու բարեխղճութիւն կայ նրանց մէջ:

Ահա Սարեան Բագուի լրագրի մէջ տպել է մի ներբողեան—ուղերձ «Լումա» հանդէսի մասին: Այդ Սարեանը հիացած է Գիւտ քահանայի վրա էլ, նրա հանդէսի վրա էլ: Բարի ախորժակ. ճաշակի մասին չեն վիճում: Բայց պ. Սարեան նման է ռուս գռեհիկ մարդկանց, որոնք մի որ և է խնդիր լուծելու ժամանակ, առանց երկար ու բարակ մտածելու, ասում են. «агличанка портитъ». Գ. Սարեան անկարելի է համարել «Լումայի» հանդէսի փառաբանութիւնը տալ առանց «Մշակի» դէմ զանազան ակնարկութիւններ անելու: Գրել է մարդը Տէր Գիւտի մասին. բայց այդ քահանան այնքան տեղ չէ գրաւում նրա յօդուածի մէջ, որքան «Մշակը»: Ի՞նչ կապ կայ, կը հարցնէք դուք: Գովում ես, հէր օրհնած, գովիր, ո՞վ է ձեռքիցդ բռնում, ո՞վ է ասում թէ մի գրիր և ինչն է պակասում—թանաքը, ածականները, թէ տեղը: Չէ, պ. Սարեանի համար այդ կատարեալ ազատութիւնը բաւական չէ: Մատուցանել Գիւտ քահանային մի չքեղ վկայական՝ հետն էլ մի լաւ հայհոյանք «Մշակի» դէմ,—սա աւելի հաճելի է: Եւ պ. Սարեան այդպէս էլ արել է:

Շատ խորամիտ քննադատ է պ. Սարեան: Խօսում է մեծ ապլօմբով, խօսում է օտար լեզուից վերցրած բառերով և ֆրազներով, խօսում է գեղեցիկ, խօսում է երկար: Բայց չը նայած այս տարափելի խօշոր յատկութիւններին, նա «Լումայի» բովանդակութեան մասին համարեա չէ խօսում: Նրա բաղդից, Աղանեան քահանան յօդուածների տակ դրել է «կը շարունակվի»: Կիսատ գրուածքների մասին ընդունված չէ խօսել,—այս գիտեն շատերը: Եւ պ. Սարեան իր քննադատական հանճարը ցոյց է տալիս հէնց նրանով, որ գեկուցանում է ընթերցող հասարակութեան, թէ յօդուածները կիսատ են, ուստի նրանց մասին չէ կարելի խօսել: Կայ և մի այլ մեծ գործ, որ կատարում է կրիտիկոսը. Նա յայտնում է նոյն հասարակութեան, որ «Լումայի» մէջ տպվում են Գորկի, Կորօլենկօի մի քանի գործերի թարգմանութիւնները: Ի՞նչպէս մոռանալ այս մեծ հանդամանքը. չէ՞ որ հայոց գրականութեան մէջ Գորկի ու Կորօլենկօ երբէք չեն թարգմանված և «Լումայի» առանձին ծառայութիւնն է, որ այժմ նրանք թարգմանվում են: Բօբիկ ու անգէտ կրիտիկոս է պ. Սարեան: Բայց թողնենք այս:

Այժմ, ուրեմն, պ. Սարեան խօսելիք չունի «Լումայի» յօդուածների մասին: Բայց այժմ ինչ անել: Այժմ պէտք է խոր-խոր մտքեր յայտնել:

Եւ նա խրվում է իր մտքերի մէջ: Ինչ որ պատճառով յիշատակվում է «Մուրճը»: Գուցէ «Լումայի» և «Մուրճի» մէջ մի համեմատութիւն գնելու համար, կը հարցնէք դուք: Ոչ: Դրա համար պէտք է մի քիչ շատ աշխատել, քրտնել, ուղեղ շարժել: «Մուրճի» անունը հարկաւոր է եղել, որ պ. Սարեան մի մեծ միտք յայտնէ:

Իսկապէս մեծ միտք է դա, այնպիսի մի միտք, որի խորութեան մէջ կարող է մի բաժակ ջրի նման տեղաւորվել Կասպից ամբողջ ծովը: Պ. Սարեան, սովորաբար խունկ ու ձէթով, օրհնութիւններով ու կօմպլիմենտներով լի մի «քննադատական բերան», յանկարծ ղընում է «Մշակի» անունը և դառնում է կարմիր չոր տեսած հնդու աքաղաղ: Ի՞նչ է պատահել:

Պատահել է նախ և առաջ այն, որ «Մշակը» պաշտպանութիւն է ցոյց տուել «Մուրճին»: Ապա պատահել է այն, որ «Մշակը» «Լուման» իր պաշտպանութեան տակ չէ առել: Պ. Սարեան գրել է այս բանը մի այնպիսի լրջութեամբ, որից, հաւատացած ենք, Բագուի շատ քարերն են ճեղքվել: Համակրելու և հակակրելու, սիրելու և ատելու ոչ մի իրաւունք չունի «Մշակը»: Եւ որովհետև մենք անտես ենք արել պ. Սարեանի այս նոր, տարափելի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԱԳՈՒԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Մինիստրական ճգնաժամը

—

Մաքուր, անկեղծ, ազնիւ գործիչը համակրելի, յարգելի է, պաշտելի է մարդկային կեանքի ինչ ասպարէզումն էլ գործելիս լինի նա. բայց մաքրութիւնը, անկեղծութիւնը, ազնուութիւնը կրկնակի գին, քառապատիկ փայլ են ստանում այն դէպքերում, երբ անհատը գործում է անմիջապէս իրական կեանքի մէջ, մարդկանց սաստ խաւերում, ուր գոյութեան կռիւը կրում է աւելի խիստ, աւելի սոսկալի կերպարանք, ուր կամայականութիւնը, անարդարութիւնը, եսասիրութիւնը լեգէօն ներկայացուցիչներ ունեն, պաշտպանված անթիւ, անհամար բերդերում:

Ահա այդ տեսակէտից Բագուի քաղաքագլուխ Նօվիկօվի գործունէութիւնը ներկայացնում է առանձին հետաքրքրութիւն, արժանի է կրկնակի ուշադրութեան:

Նօվիկօվը առաջադէմ հայեացքների, զօրեղ, նոյն իսկ յամառ կամքի, շիտակ, անխարդախ բնաւորութեան տէր մի գործիչ է, գրականական անցեալով: Բագուի դուման իր ձայնաւորների մեծամասնութեամբ ներկայացնում է անգրագէտ հարուստ պարսիկների, հասարակական տեսակէտից անփոյթ, եսասէր բուրժուաների, կնոջ օժիտով պաշտօն, դիրք ձեռք բերած ձրիակեր դիպլօմատներից և այլ համանման տարրերից բաղկացած հերոսների բազմագլուխ մի մասսա. փոքրամասնութեան մէջ կան, հարկաւ, ձեռնհաս, իրանց կոչման բարձրութեան վրա կանգնած ձայնաւորներ. բայց ինչ կարող է անել չնչին փոքրամասնութիւնը «դիսցիպլինաւորված փղերի» շարքերի դէմ,—մի ծաղիկը գարուն չէ անում:

Ակամայ ծագում է մի հարց. այդ ինչպէս պատահեց, որ Բագուի դուման, չը նայելով իր մեծամասնութեան աննախանձելի կազմին, քաղաքագլուխ հրաւիրեց Նօվիկօվի նման անկաշառ հասարակական մի գործիչի:

Դրած հարցին դժուարանում ենք պատասխանել. մեզ թւում է, որ Նօվիկօվի ընտրութիւնը ներկայացնում է մէկն այն միլիոնաւոր թիւրիմացութիւններից, հակասութիւններից, հասարակական անգիտակցական քայլերից, որոնցով լիքն է մեր ճահիճ—կեանքը. կամ գուցէ, ո՞վ գիտէ, ընտրութեան օրը դումայի ձայնաւորները, մոռանալով մարդկային սաստ ինտրիկները, յանձնել էին իրանց բարի հրեշտակի հովանաւորութեան, ենթարկվել աստուածային կայծի ազդեցութեան, այն աստուածային կայծի, որ Դօստօեվսկու ասելով, ննջում է անշէջ վառ՝ մարդկային ամենայանցաւոր արարածների մէջ իսկ…

Այսպէս կամ այնպէս, Նօվիկօվը չէր կարող «темное царство»-ի հակումների, ձգտումների, նպատակների թարգման հանդիսանալ. Նօվիկօվը և Բագուի դուման, խօսելով ընդհանրապէս, երկու տարբեր, իրար բացասող աշխարհների ներկայացուցիչներ են. ընդհարումը, կօնֆլիկտը նրանց մէջ օրգանական, բնական, անխուսափելի էր…

Եւ իրաւ, Նօվիկօվը գրեթէ պաշտօն ստանձնած օրից անընդհատ կռիւ է մղում թէ դումայի, թէ քաղաքային վարչութեան և թէ դումայի այլ և այլ կօմիսիաների դէմ. Նա անխնայ ձեռքով թափ տալ սկսեց փոշու, մկների կերակուր դարձած արխիվային կարևոր թղթերը, լոյս աշխարհ հանեց ձիգ տարիների ընթացքում աապաշելական անբարեխղճութեամբ տարած և այսօր վերին աստիճանի խճճուած քաղաքային գործերը. Նա հասարակական թարմ գործիչներին յատուկ սովորութեամբ տեղական քնաթաթախ, ամեն բան «եօլայ տանելու» սովոր գործիչներից ստեղծեց բարեխիղճ և անբարեխիղճ հակառակորդների, թշնամիների ամբողջ շարքեր. Նա և դումայի և նրա վարչութեան նիստերին կենդանութիւն ներշնչեց, հասարակութեան խօսակցութեան, հետաքրքրութեան նիւթ դարձնելով նրանց…

Թող Նօվիկօվը տեղ-տեղ սխալներ գործէ, տեղ-տեղ ծառայողների անաջող ընտրութիւն անէ. թող նա մի-մի անգամ արժանավայել յարգանքով չը վերաբերվի այնպիսի անպայման բարեխիղճ ձայնաւորներին, ինչպէս է, դիցուք, պ. Գէնջաւնցեանց. փոյթ չէ. չէ սխալվում նա, ով չէ աշխատում, իսկ փոթորիկի, ալեկոծութեան մէջ ընկած նաւապետից դժուար է պահանջել սալօնական վայելուչ ձևեր, գիտնականների յատուկ անաչառութիւն, սառնասրտութիւն. մի մոռանաք, որ պատերազմի դաշտում Նօվիկօվը մէն-մէնակ է. Նա կուրծքը դէմ տուած կռւում է ամենքի հետ. Նրան շատ բան ներելի է…

Քաղաքագլխի անընդհատ կռիւների շարքը վերջին շաբաթ հասած լինելով իր գագաթնակէտին, սպառնում էր մինիստրական կրիզիսով. այսօր կրիզիսը, բարեբաղդաբար, անցել է. արդեօք ընդմիշտ, թէ ժամանակաւորապէս, դժուար է, հարկաւ, գուշակել: Մինիստրական ճգնաժամը կախված էր երկու հարցերի այսպէս կամ այնպէս վճռվելուց. 1) Ով պէտք է

լուսաւոր գիւտը, որ անշուշտ շուտով պիտի հռչակվի մարդկային մաքի պատմութեան մէջ, ուստի նա մեզ չէ խնայում։ Աւելորդ էր, ասում է նա, այն պաշտպանութիւնը, որ ցոյց տուինք «Մուրճին»։—Ինչու։—Որովհետև նոր «Մուրճի» առաջին համարը առանց ձեր սատելու էլ ցոյց էր տալիս, որ լաւ է։—Իսկ մենք ինչ ենք արել։—Դուք ասել էք, թէ լաւ է այդ առաջին համարը։—Բայց եթէ լաւ էր, մենք ինչ պիտի ասէինք։ Չը գիտէ պ. Սարեանը, թէ մենք ինչ պիտի ասէինք. նա միայն այն գիտէ, որ լաւին լաւ ասել հարկաւոր չէր, որ ոչ ոք կարօտութիւն չունէր մեր այդ խօսքին, որովհետև դա նշանակում է պաշտպանութիւն ցոյց տալ։

Մի քիչ հոտտենտոտական է պ. Սարեանի այս լօգիկան, բայց ինչ արած։ Գիտէք ինչ բան է կրքերին անձնատուր եղած հայը։ Նա պատրաստ է նոյն իսկ հոտտենտոտ լինել, ցիլինդր ծածկած, ֆրակ հագած հոտտենտոտ։ Փոյթ չէ, եթէ նրան լսողը մի օտար հասարակութիւն է։

Աննման է պ. Սարեան, իբրև ռուս ընթերցողների միտքը լուսաւորող քննադատ։ Բայց աննման է նամանաւանդ իբրև փաստեր պատմող։

Սրա մասին յետոյ։

ՆԱՄԱԿ ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆԻՑ

Յունիսի 3-ին

Աբասթումանում եղանակը առ այժմ անձրևային է. օր չէ լինում, որ երկու անգամ անձրև չը գայ։ Իսկ մի քանի օր առաջ անձրևը ամբողջ օրերով էր գալիս։ Երէկ կարկուտ էլ եկաւ։ Ամառանոց եկողների թիւը օրէցօր աւելանում է։ Ձմեռը այստեղ ապրող հիւանդների երեսին այժմ ժպիտ է երևում։ Աբասթումանում կեանք է սկսվում, նոր-նոր մարդկանց երես ենք տեսնում։

Այսօր հանգուցեալ Թագաժառանգ Մեծ Իշխան Գէորգի Ալէքսանդրովիչի պալատը դիտելիս, գրադարանում անթիւ գրքերի մէջ աչքի էր ընկնում և Զանչեանի «Братская помощь армянамъ» գիրքը փառակազմ։

Մեծ իշխանի վաղաժամ մահը մեծ կորուստ պատճառեց ախալցխացիներին։ Հանգուցեալ Թագաժառանգը սիրում էր ժողովրդին առհասարակ և հայերին մասնաւորապէս։ Շատ հայեր են օգտվել նրա սէրից ու բարութիւնից։ Գէորգի Ալէքսանդրովիչի ժամանակ Աբասթումանը առաջ էր գնում օրէցօր, իսկ այդ հանգամանքից օգտվում էր բնականապէս Ախալցխայի ժողովուրդը՝ որը իր ագարակի միջոցով, որը առևտուրով։

Գեղեցիկ, աննման է բնութիւնը, բայց ժողովուրդը աղքատ։

Բագուից Աբասթուման եկողը դժոխքից արքայութիւն գնալն է երևակայում։

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տիրասպօլի կաթօլիկական թեմի եպիսկոպոս Ռօոպ, որ վերջին շաբաթների ընթացքում ճանապարհորդում էր Կովկասի կաթօլիկ համայնքների շրջանում, վերադարձաւ Թիֆլիս և առաջիկայ հինգշաբթի օր ուղևորվում է դէպի հիւսիս։

—

Բնակարանի փոքրութեան պատճառով, որի մէջ զետեղված է Թիֆլիսի գեղարուեստական ուսումնարանը, առաջիկայ ուսումնական տարվանից այդ ուսումնարանում աշակերտներ կընդունվեն շատ սահմանափակ թւով։ Ուսումնարանի վարչութիւնը մտադիր է լրացուցիչ բնակարան գտնել նկարչութեան, ճարտարապետութեան և քանդակագործութեան բաժանմունքների համար։

—

Հոգևոր իշխանութեան կարգադրութեամբ Թիֆլիսումն է գտնվում Բարգէն վարդապետ, որին յանձնված է քննել Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցու նախկին և ներկայ երէցփոխների գործերը։ Ցանկալի է, որ քննիչ հայրը կարողանար մանրամասն ծանօթանալ եկեղեցու գործերի հետ և ի միջի այլոց պարզէր, թէ որքան աւելացել է եկեղեցու եկամուտը այն օրից յետոյ, որ ծխականները սկսեցին պահանջող լինել դէպի երէցփոխները։

—

Կիրակի, յունիսի 15-ին, Հաւլաբարի հայ թատերասէրները, տ. Զաբէլի և պ. Ամօ-Խարազեանի մասնակցութեամբ, Մուրաշկոյի թատրոնում տուին 24-րդ հանրամատչելի ներկայացումն։ Այս անգամ ընտրել էին խաղալու «Պատժված» երկու գործողութեամբ դրաման, որը առաջին անգամն էր բեմ դրվում հայերէն լեզուով և «200,000» վօդևիլը։ «Պատժված» պիեսը, որ պ. Գուլազեան սահուն և դիւրըմբռնելի լեզուով փոխադրել է վրացերէնից, իր բովանդակութեամբ մատչելի է ժողովրդական բեմին. գալով խաղին, պէտք է ասած, որ այս անգամ ընդհանուր տպաւորութիւնը գոհացուցիչ էր։

—

Ռուսադաւանների հոգևոր կենտրոնական վարչութիւնը ուղարկել է թեմերը մի նոր շրջաբերական, որ վերաբերում է ամուսնութիւնից դուրս ծնված երեխաների վիճակի բարւոքման հարցին։ Նոր շրջաբերականի զօրութեամբ բոլոր այդպիսի երեխաները մետրիքական գրքերում պէտք է ցուցակագրվեն իրանց մայրերի անունով, առանց յիշելու որ նրանք ապօրինի զաւակներ են։

—

Ֆինանսների մինիստրութեան մէջ հարց է բարձրացրած հիմնելու Պետերբուրգում առևտրական բարձրագոյն ուսումնարան՝ նման գերմանօ-անգլիական առևտրական ակադեմիաներին։ Մտադրութիւն կայ այդ ուսումնարանում բանալ առ այժմ երեք ֆակուլտէտ՝ չորս տարվայ դասընթացքով։ Առևտրական բարձրագոյն ուսումնարանում կընդունվեն այն անձինք, որոնք աւարտել են ուսումը միջնակարգ ուսումնարաններում։

—

Ճանապարհորդների երթևեկութիւնը երկաթուղիական գծերով կանոնաւորելու համար վերջնականապէս վճռված է սահմանել գնացքի գլխաւոր կառավարչի պաշտօն։ Գնացքի կառավարչի պաշտօնը կը լինի հսկել, որ գնացքը ընթանայ համաձայն նախորոշված ժամերի, միջոցներ ձեռք առնել ուշացումների դէմ, մաքրութիւն և կարգ պահպանել գնացքում և կանոնաւոր կերպով տեղաւորել ճանապարհորդներին վագոններում։

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ կարճ ժամանակից յետոյ կը քննվի վաճառականական, մեշչանների և արհեստաւորական դասակարգերի հիմնարկութիւնները փոփոխութիւնների ենթարկելու հարցը։ Մտադրութիւն կայ յիշված դասակարգերի գործերը կենտրոնացնել քաղաքային հասարակական ինքնավարութիւնների մէջ։

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ այժմ վերաքննվում են անշարժ կայքերը հրապարակական աճուրդով վաճառելու վերաբերմամբ ներկայումս գործադրվող կանօնները։ Մտադրութիւն կայ այս հարցի մասին բանակցութիւններ սկսել արդարադատութեան մինիստրութեան հետ և օրէնսդրական կարգով հրատարակել այնպիսի օրէնքներ, որոնցով պաշտպանված լինէին թէ այն անձանց շահերը, որոնց գոյքը վաճառ է հանվում, և թէ աճրդին մասնակցող հասարակութեան շահերը։ Յայտնի է, որ այդպիսի աճուրդներին շատ անգամ մասնակցում են մի քանի կամ շատ մարդկանցից բաղկացած խմբակներ, որոնք այս կամ այն միջոցով թոյլ չեն տալիս կողմնակի անձերին մասնակցելու աճուրդին և իրանք են գնում վաճառվող գոյքը էժան գներով։ Նոր օրէնքը պէտք է ուղղված լինի գլխաւորապէս այս վնասակար խմբակցութիւնների դէմ։

—

Ֆինանսների մինիստրութեան մէջ ստացված է մետէրիօլօգիայով պարապող մի ոմն Վելիկինից մի վերին աստիճանի հետաքրքրական առաջարկութիւն։ Վելիկին առաջարկում է մինիստրութեան գնել մի միլիօն ռուբլով, յօգուտ պետութեան, իր գիւտը, որով անսխալ կերպով կարելի է նախագուշակել օրվայ եղանակը, որքան օր կամ ամիս առաջ էլ որ կամենայ իմանալ այդ բանը նախագուշակողը։ Վելիկին աւելացնում է իր առաջարկութեան մէջ, որ արտասահմանում շատ աւելի թանգ կը վճարեն, եթէ կամենայ այնտեղ վաճառել իր գիւտի արտօնութիւնը։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի Երևանի գիմնազիան աւարտեցին 30 հոգի, որոնցից 12-ը հայեր. հայերից արժանացան ոսկեայ մեդալի Օհանեանց Գէորգ, (գոմաձորցի, Նոր-Բայազէտի գաւառ) Աբգարեանց Գրիգոր (կոչեցի, Էջմիածնի գաւառից) և արծաթեայ մեդալի՝ Եղիազարեանց Հայկ—Նոր-բայազէտցի»։

—

ԶԱԼԱԼ-ՕՂԼՈՒՑ մեզ գրում են յունիսի 7-ից. «Լօռու մի քանի գիւղերում սրանից մի քանի օր առաջ եկաւ մի զարմանալի կարկուտ, որի երեք հատը քաշեց 1 ֆունտ. ամեն մէկը հաւի ձուի չափ էր։ Մարդկանց զարմանքի չափ ու սահման չը կար։ Կարկուտը, ի հարկէ, ջարդ ու փշուր արաւ ծառերը։ Հորթ, սագ, բադ, հաւ բաւական ջարդեց կարկուտը։ Երևակայեցէք, տիրոջ առաջ սպանում էր կարկուտը գոմէշի ձագին իր տան բակում և նա վախից չէր համարձակվում սենեակից դուրս գալ ու ազատել. ամեն օր ու գիշեր անձրև է գալիս։ Կարկուտի կիսատ թողածը անձրևն է փչացնում»։

—

ԲԱՐԱԲԱԹՈՒՄԲ գիւղից (Զանգեզուրի գաւառ) մեզ գրում են. «Մայիսի 28-ին Ղափան գաւառում կարկուտը շատ մեծ վնասներ է տուել, թէ հացահատիկներին և թէ պտղաբեր ծառներին։ Ժողովուրդը շատ ծանր դրութեան մէջ է»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ

Բէլգրադեան սարսափելի գիշերվայ մասին մի քանի մանրամասնութիւններ հաղորդում է «Vossische Zeitung» լրագիրը՝ ականատեսների խօսքերից։

«Ամենասարսափելին այդ սպանութիւնների մէջ,—պատմում է թղթակիցը,—այն էր, որ նրանք տեղի ունեցան ազգականների աչքի առջև։

Ցինցար-Մարկօվիչ ութ երեխաներ ունէր։ Անդրանիկ աղջիկը 21 տարեկան է։ Նա ամուսնացած էր սարսափելի գիշերը սպանված հանգուցեալ թագաւորի թիկնապահ Միլկօվիչի հետ։ Երկու պատանի զաւակները ուսում են առնում Աւստրիայում. նրանք Բէլգրադում չէին։ Մնացած երեխաները, որոնցից կրտսերը 6 տարեկան է, տանն էին։ Ցինցար-Մարկօվիչ հէնց նոր վերադարձաւ պալատից և պատմում էր կնոջը, թէ ինչպէս հրաժարական մատուցեց թագաւորին, որովհետև այլ ևս նրա հետ գործել չէ կարող։ Կինը անուշադրութեամբ լսում էր իր ամուսնու պատմածը։ Նրանց բնակարանի հարևան տան մէջ նրանց անդրանիկ աղջիկը րոպէ առ րոպէ պէտք է ծնէր և տիկին Ցինցար-Մարկօվիչ պատրաստվում էր ամբողջ գիշերը իր աղջկայ մօտ անցկացնել։ Այդ ժամանակ դուռը բաղխեցին. դրան մօտ կանգնած էին երկու օֆիցեր՝ ութը զինուորների ուղեկցութեամբ։ Օֆիցերներից մէկը մնաց զինուորների հետ, իսկ միւսը պահանջեց, որ իրան ներս թողնեն տուն։ Մարկօվիչ մերժեց նրան ներս թողնել։ Այն ժամանակ օֆիցէրը յայտնեց, որ ինքն ուղարկված է թագաւորի հրամանով։ Նրան ներս թողին։

—Գեներալ,—ասեց նա,—արքայական զոյգին այս րոպէիս կը սպանեն. ձեր տան առաջ կանգնած են զինուորներ. չը համարձակվէք դուրս գալ փողոցը։

Ըստ երևոյթին օֆիցէրը, տեսնելով Մարկօվիչին շրջապատված կնոջով և երեխաներով, չը վստահացաւ ի կատար ածել դաւադիրների վճիռը։

Մինիստրը խոստացաւ դուրս չը գալ, բայց թոյլտուութիւն խնդրեց իր կնոջ համար՝ գնալ աղջկայ մօտ։ Մի քանի րոպէից յետոյ,—Մարկօվիչի կինը դեռ ևս չէր գնացել,—սենեակը ներս պրծաւ միւս օֆիցէրը։ Ոչ մի խօսք չասելով, նա ռէվօլվէրն ուղղեց Մարկօվիչի վրա և արձակեց։ Մինիստրն ընկաւ մեռած։ Այդ ժամանակ նրա աղջիկը արու զաւակ ծնեց։ Նա մինչև այժմ չը գիտէ, թէ իր հայրը և ամուսինը սպանված են։ Նրան ասեցին, որ նրանք յանկարծուստ թագաւորի հետ միասին գնացին Նիշ։

Զինուորական մինիստր գեներալ Պավլօվիչ նոյնպէս նստած էր իր ընտանիքի շրջանում, երբ դաւադիրները եկան։ Նա բնակվում էր մի յարկանի փոքրիկ տան մէջ, այնպէս որ փողո-

---

Ջրաբաշխային կօմիսիայի (коммисія по водоснабженію) նախագահ լինի,—քաղաքագլուխը, թէ կողմնակի վարձկան մարդ։ 2) Ո՞վ պէտք է նշանակէ քաղաքային տեխնիկներին,—քաղաքային վարչութիւնը քաղաքային աւագ—ինժեներ Լագօվսկու համաձայնութեամբ, թէ վերջինիս համաձայնութեան կարիք չը կայ։

Թէ առաջին հարցը Ջրաբաշխային կօմիսիայում և թէ երկրորդ հարցը քաղաքային վարչութեան անդամների մեծամասնութեան կողմից վճռվել էին ընդդէմ քաղաքագլխի կամքի. հարկաւոր էր դումային հաստատել այդ վճիռները և այսօր Նովիկօվը թողած կը լինէր Բագուն։

Ամբողջ քսան տարի է, ինչ Բագուի դուման զբաղված է մօտակայ գետերից,—Կուրից, Սամուրից,—կամ շրջակայ բարձրութիւնների ստորերկրեայ աղբիւրներից խմելու մաքուր, անվնասակար ջուր բերելու հարցով. Նովիկօվը հասարակական գործիչներին յատուկ զգայնութեամբ ըմբռնելով հարցի աւելի քան կենսական նշանակութիւնը 150 հազար բնակիչ ունեցող առևտրական մի քաղաքի համար, ամբողջ հոգով նուիրեց իրան հարցը կարելոյն չափ շուտ իրականացնելուն, կարճ ժամանակամիջոցում տալով հարցին այնպիսի ծաւալ, զարկ, որպիսին նա չունեցաւ անցեալ 20 տարիների ընթացքում. պէտք է նկատել, որ ջրային հարցը յանձնված էր Ջրաբաշխային կօմիսիայի ղեկավարութեան, քաղաքագլխի նախագահութեամբ. կօմիսիան շատ և շատ անգամ է ընդհարումներ ունեցել իր նախագահի հետ և մեծամասնութեամբ հակառակ էր Նովիկօվին։ Նորերս Կովկասի կառավարչապետը թոյլատրել էր դումայի միջոցներից Ղուբայի մօտ գտնվող Շահ-Դաղի ստորերկրեայ ջրերի քանակութիւնը որոշելու նպատակով կատարելիք փորձերի վրա գործադրել 150 հազար ռուբլի. այդ առիթով ժողով ունենալով, Ջրաբաշխային կօմիսիան վճռում է Նովիկօվի փոխարէն ունենալ վարձկան նախագահ, որին առանձին կօմիսիայի հետ միասին և յանձնել կայանալիք փորձերի ղեկը քաղաքի կողմից. այլապէս ասած, կօմիսիան որոշում է միանգամայն հեռացնել քաղաքագլխին ջրային հարցից, հարցից, որի վրա ոչ ոք այնքան աշխատանք, աւիւն-քրտինք չէ թափել, որքան Նովիկօվը։

Նուիրվել քաղաքային կենսական մի հարցի իր մաքուր, անարատ սրտի ամբողջ անկեղծութեամբ, անշահասիրութեամբ, չը խնայել ոչ մի միջոց, գործադրել հերոսական ջանք, եռանդ, փայփայել նրան, որպէս մի սիրահար, և այսօր, երբ իղձդ այնքան մօտ է իրականանալուն, ստիպված լինել յանձնել գործը ուրիշներին,—կարող էք երևակայել աւելի ծանր վիրաւորանք. լինել քաղաքագլուխ, իր վրա ունենալ քաղաքային գործերին, կարիքներին այս կամ այն ընթացք տալու գլխաւոր պատասխանատուութիւնը և մի և նոյն ժամանակ զրկված լինել քաղաքի ամենակենսական պահանջին բաւարարութիւն տալու, քաղաքային գործերի շարքում «գլուխ գործոց» ներկայացնող խնդրի վրա որ և է ազդեցութիւն ունենալու իրաւունքից,—կարող էք երևակայել իրաւաբանական—բարոյական տեսակէտից աւելի անհեթեթ մի դրութիւն. միթէ Ջրաբաշխային կօմիսիան անկարող էր հասկանալ այդ տարրական ճշմարտութիւնները. հարկաւ, ոչ. բայց այլ էին նրա նպատակները, որ բարեբաղդաբար իրականութիւն չը ստացան. դումայի պատմական նիստում ձայնաւոր Իրեցկին, նախկին քաղաքագլուխը, ասաց.

«Ես գետերից՝ Կուրից կամ Սամուրից՝ բերելիք ջրանցքի կողմնակից եմ. ես հակառակ եմ Շահ-Դաղի ստորերկրեայ աղբիւրների դեբետը որոշելու նպատակով փորձեր կատարելուն, որովհետև համոզված եմ, որ այնտեղ ջուր չը կայ, բայց և այնպէս ես կարող եմ սխալված լինել և նպատակ չունեմ ձգձգել արդէն սկսած գործը. չը պէտք է ձգձգէ նրան և դուման, գէթ նա պէտք է հետևողական լինի. մի անգամ դուման համաձայնվել է փորձեր անելու և այդ նպատակով 150 հազար ռուբլի ծախսելու իրաւունք ստացել։ Պէտք է անմիջապէս դիմէ գործին և աւելի լաւ, քան մի ուրիշը, այդ գործը կարող է կատարել Ա. Ի. Նովիկօվը, որը նոյնքան անկեղծօրէն, գրեթէ ֆանատիկաբար, հաւատում է Շահ-Դաղի ստորերկրեայ առատ աղբիւրների գոյութեան, որքան ես անկեղծօրէն կասկածում եմ նրանց գոյութիւնը. թողէք նա և տանէ գործը մենակ կամ առանձին կօմիսիայի գլուխ կանգնած. կօմիսիայի անդամ պէտք է ընտրել, հարկաւ, այնպիսի ձայնաւորների, որոնք նոյնպէս անկեղծօրէն հաւատում են գործին»։

Ահա ձեզ անաչառ հակառակորդի, իր կոչման բարձրութեան վրա կանգնած ձայնաւորի խօսքեր. դուման ընդունեց Իրեցկու առաջարկութիւնը և ընտրելով կարգադրիչ Ջրաբաշխային կօմիսիա և նշանակելով որպէս նախագահ քաղաքագլխին, ապացուցեց, որ «ձայն բազմաց ձայն Աստուծոյ» վեհ ճշմարտութիւնը այնքան էլ խորթ չէ Բագուի դումայի դահլիճներին։

Դառնանք Նովիկօվի տարած աւելի փառահեղ, աւելի հերոսական երկրորդ յաղթանակին։

(Կը շարունակվի)

ցից կարելի էր տեսնել սենեակի ներսը։ Օֆիցերներից մէկը մօտեցաւ նրան և աղաղակեց, որ Թագաւորը պահանջում է Պավլովիչին անյապաղ պալատ։ Պավլովիչ դուրս նայեց, տեսնելու, թէ ինչ է կատարվում փողոցում և իսկոյն հասկացաւ, թէ բանն ինչումն է։ Նա րէվօլվէրը վերցրեց և սկսեց արձակել։ Փողոցում կանգնածները պատասխանեցին հրացանաձգութեամբ։ Պավլովիչն ընկաւ։

Ներքին գործերի մինիստր Տօդօրովիչ աշխատում էր սեղանի մօտ։ Նրա կշտին, առանձնասենեակում նստած էր նրա կինը, հասակն առած աղջիկը և պատանի որդին։

Մտաւ մի բոլորովին պատանի պօդպօրուչիկ։

—Դուք այլ ևս մինիստր չէք,—դիմեց նա Տօդօրովիչին,—Թագաւորը և Թագուհին սպանված են։

Տօդօրովիչի որդին դուրս պրծաւ և վազեց դէպի տելեֆօնը՝ տեղի ունեցած անցքերի մասին Ցինցար-Մարկովիչին հաղորդելու։ Օֆիցէրը նրան կանգնեցրեց։ Տօդօրովիչին սպանել նա չը կարողացաւ։ Նա դուրս եկաւ իր ընկերների մօտ և ասաց.

—Ես չեմ կարող։ Այնտեղ նստած է ամբողջ ընտանիքը։ Ես ծանօթ եմ նրա աղջկայ հետ. երէկ ես նրա հետ պարում էի։ Չեմ կարող։

Այն ժամանակ սենեակը մտաւ երկրորդ օֆիցէրը և երկու գնդակ արձակեց մինիստրի վրա։

Դաւադիրները շարունակում են պնդել, որ նրանք միտք չունէին սպանել Թագաւորին և Թագուհուն և որ հարկադրված էին այդ բանն անել պատահական հանգամանքների շնորհիւ։

—

Հին կօնակը, ուր կատարվեց մայիսի 28-ի ամբողջ ողբերգութիւնը, մտադրութիւն կայ ազգային թանգարան դարձնել, որովհետև Պետր Թագաւորը չէ կամենում այնտեղ ապրել։

—

Եթէ հաւատանք «Köeln. Zeitung» լրագրի թղթակցին, սերբիական տասն և վեց օֆիցէրներ գնացին Ունգարիա և բնակութիւն հաստատեցին Պանչօվա քաղաքում։ Նրանք դիմեցին ունգարական իշխանութիւններին, խնդրելով թոյլատրել իրանց բնակվելու այդ քաղաքում կամ նրա շրջականերում, որովհետև իրանք կատարելապէս հակառակ են ներկայ րէժիմին Սերբիայում, և ստիպված էին այնտեղից փախչել։

—

Մայիսի 28-ի սպանութեան գլխաւոր հերոսներից մէկին, փոխ-գնդապետ Միշիչին Բէլգրադի կօմենդանտ նշանակելու դէմ բողոքեցին դիպլօմատներից շատերը։ Բերլինի «Berliner Tageblatt» լրագիրը սերբիական կառավարութեան այդ քայլը ծաղր է համարում այն պետութիւնների վրա, որոնք պահանջում են մարդասպանների պատիժը։

—

Սերբիական հանգուցեալ Դրագա Թագուհու երեք քոյրերը՝ տիկին Պետրովիչ և Վօյկա ու Գէօրգինա Լունէվիցները եկան Վիէննա յունիսի 6-ին, երեկոյեան, սերբիական պօրուչիկ Գէօրգի Պետրովիչի ուղեկցութեամբ։ Երկաթուղիական կայարանից նրանք ուղղակի գնացին հիւրանոցը։ Սգաւորի շորեր ունէր միայն տիկին Պետրովիչ. դժբաղդ Թագուհու միւս երկու քոյրերը գունաւոր հագուստներով էին։ Դա բացատրվում է նրանով, որ նրանք Բէլգրադում խիստ հսկողութեան տակ էին գտնվում և չէին կարող մինչև անգամ շորերը փոխել։

«New-York Herald» լրագրի Վիէննայի թղթակիցը տեսակցութիւն ունեցաւ Դրագա Թագուհու քոյրերի հետ։ Նրանք շատ յուզված և վախեցած էին երևում։

Տիկին Պետրովիչ յայտնեց, թէ սուտ են այն լուրերը, որ իբր թէ Դրագա Թագուհին մի քանի միլիօն ֆրանկ յետ էր գցել։ Նոյնպէս սուտ է այն լուրը, որ իբր թէ Թագուհու քոյրերին թոյլատրված էր տեսնել սպանված Թագուհու մարմինը և ներկայ լինել նրա թաղմանը։

Տիկին Պետրովիչ կարողացաւ միայն 2000 ֆրանկ վերցնել իր հետ։ Ապրուստի ուրիշ միջոցներ Դրագա Թագուհու քոյրերը չունեն, և նրանք չը գիտեն, թէ ինչպէս պէտք է ապրեն։

Տիկին Պետրովիչ յայտնեց թղթակցին, որ դիտաւորութիւն ունի խնդրել սերբիական կառավարութիւնից տալ իրան և իր քոյրերին հանգուցեալ Թագուհու գոյքի գոնէ մի մասը։ Եթէ կառավարութիւնը կը մերժէ նրան, այն ժամանակ դատաստանական գործ կը սկսէ սերբիական կառավարութեան դէմ։

—

Պետր Թագաւորը ընդունեց ի միջի այլոց սերբիական կօլօնիայի պատգամաւորութիւնը և Բէլգրադի ուսանող երիտասարդութեան պատուիրակներին։ «Journal de Geneve» լրագրի աշխատակիցներից մէկը տեսաւ Թագաւորին այդ ընդունելութիւնից անմիջապէս յետոյ, երբ Պետր Թագաւորը դեռ ես գտնվում էր իր հպատակների հետ խօսակցութեան անմիջական տպաւորութեան տակ։

—Դուք չէք կարող հասկանալ,—ասեց Թագաւորը,—դուք, ազատ երկրում ապրողներդ, որտեղից ձեզ չեն կարող աքսորել, այն ուրախութիւնը, որ ես զգացի, տեսնելով իմ հայրենակիցներին։ Ես այստեղ բազմաթիւ բարեկամներ ունեմ։ Մի շատ խելօք կին ինձ մի նամակ ուղարկեց, որի մէջ, ի միջի այլոց, գրում է. «Թագաւորեցէք։ Դարձրէք սերբիացիներին հանրապետականներ, և երբ նրանց կը սովորեցնէք, որ իրանք իրանց կառավարեն, վերադարձէք»։

Թագաւորը ծիծաղեց։

Պետր Թագաւորի որդիները՝ Գէօրգի և Ալէքսանդր ու արքայադուստր Ելենա էլի մի ամիս կը մնան Ռուսաստանում։ Ապա նրանց Բէլգրադ կը բերէ դօկտօր Նէնադօվիչ։

—

Պետերբուրգի լրագիրներում տպված է հետևեալ հեռագիրը. «Վերջին անցքերին մասնակիցները, կօնակում հաւաքվելով ներկայ դրութիւնը քննելու համար, որոշում կայացրին իրանց դիտաւորութեան մասին՝ պաշտպանել Պետր Թագաւորին այն դժուարութիւններից, որոնք կարող են ծագել իրանց պատճառով։ Այդ որոշումը իրագործելու համար գնդապետ Միշիչ անձնապանութիւն գործեց այն յոյսով, որ նրա մահով կը քավեն դաւադիրների մեղքերը և դրանով հնարաւոր կը լինի վերացնել Սերբիային սպառնող բարդութիւնները։ Այստեղ կարծում են, որ Թագաւորը ամենևին միտք չունէ պատժել յանցաւորներին, որին ապացոյց կարող է ծառայել այն, որ Թագաւորը աւելի մեծ աստիճաններ տուեց դաւադրութեանը մասնակցող այն օֆիցէրներից երեքին, որոնք ուղարկված էին նրա մօտ պատուաւոր պահապախմբի համար»։

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՍԵՐԲԻԱՆ

Փոքրիկ Սերբիան դեռ շարունակում է իր վրա կենտրօնացած պահել ամբողջ աշխարհի ուշադրութիւնը։

Նորընտիր Թագաւորը հասաւ Բէլգրադ. ժողովուրդը ցնծագին ընդունելութիւն ցոյց տուեց. քաղաքը տօնական կերպարանք է ընդունել. Թագաւորը երդվեց սահմանադրութեան առաջ—ահա այդ երկրից ստացված վերջին հեռագրական տեղեկութիւնները։

Այդպիսով պետական ղեկը ժամանակաւոր կառավարութիւնից անցնում է Պետր Կարագէօրգիևվիչի ձեռքը։ Այսուհետև նա է լինելու երկրի բարձր իշխանաւորը, նա է հովանաւորելու Սերբիայի շահերը։ Սակայն նրա իրաւունքները այնքան սահմանափակված են սահմանադրութեամբ, նրա գահակալութիւնն այնպիսի արտակարգ ճանապարհով կատարվեց, որ նա երբէք ազատ չէ կարող լինել իր գործողութիւնների մէջ։ Վերջին յեղափոխութեան ղեկավար զինուորականներն ու սկուպշչինան են լինելու ամենաազդեցիկ դերակատարները։

Այսպէս թէ այնպէս շատերի կարծիքով փոքրիկ Սերբիայի ներքին կեանքը վերջին տարիների փոթորիկներից յետոյ մի նոր զարկ է ստանալու, մի նոր հոսանք ստեղծելու։ Եւ այդ «նոր հոսանքը» ժամանակի անհրաժեշտ պահանջ է կազմում, որովհետև երկիրը դեռ շատ խակ է տնտեսապէս, ազգաբնակութիւնը դեռ շատ յետամնաց է կուլտուրապէս։

Ճիշդ է երկար տարիների արիւնահեղ կռւով են ձեռք բերել սերբերն իրանց ազատութիւնը, ճիշդ է, մի քանի անգամ ներքին յեղափոխութիւն է կատարվել նրանց թագաւորական գահի շուրջը, բայց այդ ամենը շատ քիչ է ազդել ժողովրդի մտաւոր—գիւղական դասակարգի վրա։ Նա մնացել է տնտեսապէս ճնշված և հէնց այդ պատճառով էլ միշտ անտարբեր աչքով է նայել իր շուրջը եռացող երևոյթներին։ Այս վերջին յեղափոխութեան ժամանակ էլ, ինչպէս վկայում են եւրօպացի թղթակիցները, ազգաբնակութեան մեծամասնութիւնը միայն դիտողի դեր է կատարել։ Եւ դա շատ բնական է. ժողովրդի ինչ փոյթն է, թէ ով է նստած գահի վրա. նրան հարկաւոր է իրական օգնութիւն, տնտեսական թեթևութիւն։ Եթէ կատարված յեղափոխութիւնից յետոյ նա որոշ ոգևորութիւն է արտայայտում—դրա պատճառն այն է, որ նոր Թագաւորից՝ Պետր Կարագէօրգիևվիչից սպասում է այդպիսի օգնութիւն ու թեթևութիւն։

Այո, շատ յոյսեր կան դրված նոր Թագաւորի վրա, շատ սպասելիքներ կան նրանից։ Ժամանակակից Սերբիան իր տնտեսական սօցիալական աննախանձելի վիճակով մի շինարար ձեռքի կարիք է զգում, որպէս զի ամրապնդէ իր կազմուածքը։ Մեծ չէ այդ կազմուածքը. միայն 48,303 քառ. կիլօմէտր՝ 2,493,770 հոգուց բաղկացած ազգաբնակութեամբ։ Նրա երկաթուղիների երկարութիւնը հասնում է 570 կիլօմէտրի *)—(1,2—իւրաքանչիւր 100 քառ. կիլօմետրի վրա)—հեռագրաթելերի երկարութիւնը՝ 40110 կիլօմետրի, փօստատների թիւը 127 է, հեռագրատներինը—143. զօրքը խաղաղ ժամանակ—22,448 հոգուց է բաղկացած, իսկ պատերազմի ժամանակ—160,750 հոգուց։

Կրթական գործը նախանձելի վիճակի մէջ չէ *). տարրական դպրոցների թիւն է 914—77,175 աշակերտ-աշակերտուհիներով, միջնակարգ դպրոցները 31—7099 սովորողներով և մի համալսարան—փիլիսօփայական, իրաւաբանական եւ տեխնիկական մասնաճիւղերով և մօտ 500 ուսանողներով։

Սերբիայի ազգաբնակութեան գրեթէ 95%-ը երկրագործ է, սակայն երկրագործութիւնը զարգացած չէ, հողը պտղատու է, բայց մշակութեան ձեր հնաւանդ, ուստի և ժողովուրդը ընդհանրապէս աղքատ վիճակի մէջ է։

Գործարանական արդիւնաբերութիւնը չափազանց խակ դրութեան մէջ է։ Բաւական տարածված են տնայնագործութիւնն ու արհեստները։ Վաճառականութիւնն էլ զարգացած չէ։ Սերբիան արտահանում է գրեթէ բացառապէս հում նիւթեր, իսկ ներմուծում է գործարանական ապրանքներ...

Ահա դա է փոքրիկ Սերբիայի ժամանակակից պատկերը. դա է նրա վիճակը։ Պարզ է, որ շնորհալի ձեռքը, անձնուէր իշխանաւորը կարող է մեծ բարուոքում մտցնել այդ վիճակի մէջ և մղել նրան յառաջ ու առաջ։

Արդեօք, Պետր Թագաւորը լինելու՞ է այդպիսի իշխանաւոր. արդեօք, արդարացնելու՞ է ժողովրդի յոյսերը։—Դա ցոյց կը տայ ապագան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Figaro» լրագիրը հաղորդում է, որ իտալական Վիկտոր Էմմանուէլ Թագաւորի ընդունելութեան և նրա պատւին Պարիզում կայանալիք հանդէսների ծրագիրը արդէն վերջնապէս կազմված է։ Թագաւորը Պարիզ կը հասնի յուլիսի 3-ին։ Նոյն օրը երեկոյեան Ելիսեան պալատում տեղի կունենայ հանդիսաւոր ճաշկերոյթ ի պատիւ Թագաւորի։ Յուլիսի 4-ին, ցերեկով, Վիկտոր Էմմանուէլ կայցելէ Վերսալի պալատը, իսկ երեկոյեան կը ճաշէ արտաքին գործերի մինիստր Դէլկասէի մօտ։ Ամսի 5-ին Թագաւորը կայցելէ Պարիզի քաղաքային դուման և դրամահատութեան տունը, երեկոյեան տեղի կունենայ հանդիսաւոր ներկայացում. 6-ին Թագաւորի ներկայութեամբ կը կայանայ զօրահանդէս և նոյն օրը Թագաւորը կը մեկնի Պարիզից։

—«Indèpendance Roumaine» լրագրին գրում են Սօֆիայից, թէ դիպլօմատիական շրջաններում մեծ հետաքրքրութեամբ հետևում են այն նախապատրաստութիւններին, որ առնում է բօլգարական զօրքը, որպէս զի պատերազմ յայտարարելու դէպքում՝ մօբիլիզացիան կատարվի առանց որ և է արգելքի և դժուարութեան։ Թէպէտև բոլորն էլ այն կարծիքն են յայտնում, որ պատերազմ յայտարարելու հոգեբանական վայրկեանն անցել է, բայց և այնպէս զինուորական մինիստրի եռանդը, որ անընդհատ զօրքի համար գնում է զէնք, պատերազմական պաշարեղէն, ձիեր, շորեր և այլն, ամենքից հաւանութեան է հանդիպում, չը նայելով որ երկրի ֆինանսական դրութիւնը չէ թոյլ տալիս այդքան դրամ ծախսելու։ «Berliner Tageblatt» լրագրի թղթակիցը, խօսելով պատերազմի հնարաւորութեան մասին Թիւրքիայի և Բօլգարիայի մէջ, ասում է, որ այդ հնարաւորութիւնը ամենևին չէ վախեցնում բօլգարներին, որոնք կարող են 250,000 գեղեցիկ կերպով վարժված զինուորներ ուղարկել պատերազմի դաշտը՝ կրկնակի թւով թիւրք զինուորների դէմ։ Թիւրքական պատերազմի դէպքում կարող է ուղարկել դէպի Բօլգարիա ոչ աւելի քան 500,000 զինուոր, որովհետև մնացած զօրքերը ստիպված պէտք է լինեն պաշտպանել պետութեան ասիական սահմանները։ Բօլգարական ռազմագէտների կարծիքով, թիւրքական զօրքը պատերազմի ժամանակ հարկադրված կը լինի ցրվել մեծ տարածութեան վրա, այն ինչ բօլգարական զօրքը կարող է կռւել կենտրօնացած, մեծ զօրաբաժիններ չը յանկացնելով կիրճերի պաշտպանութեան համար. այս վերջին գործը կարող են անել և կամաւոր զինուորները։ Բացի սրանից շնորհիւ բօլգարական երկաթուղիների՝ կարելի է զօրքերը կենտրօնացնել ամենավտանգաւոր տեղերում—մի բան, որ չեն կարող անել թիւրքերը՝ հաղորդակցութեան յարմար ճանապարհներ չունենալու պատճառով։

*) „Kürschners Jahrbuch. 1903“

*) Брокгаузъ и Ефронъ: „Энцикл. слов.“ т, 58.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

14 յունիսի

ՍՕՖԻԱ։ Պաշտօնական շրջաններում հերքում են այն լուրը, թէ թիւրքերը գրաւել են բօլգարական սահմանակէտերը։ Սուլթան-Թեփէի գրաւման մասին եղած լուրն անհաւատալի է։

Թիւրքերը կենտրօնացնում են ձիաւոր և թնդանօթաձիգ զօրքը Կիւստէնդիլի սահմանի մօտ, իբրև առաջապահ բանակ Ռուշտի փաշայի, որը գալիս է Ալբանիայից։ Կառավարութիւնը ուղարկեց Բ. Դռան մի գրութիւն, յիշելով այն անախորժ հետևանքների մասին, որ կարող է ունենալ բօլգարական իշխանութեան ներկայացուցիչների յայտագիրը օտար պետութիւններին։

ՎԻԷՆՆԱ։ Մինիստր նախագահը նամակով դիմեց երկու պալատների նախագահներին և բարձրագոյն յանձնարարութեամբ առաջարկեց փակել րէյխսրատը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Թագաւորը ունկնդրութեան ընդունեց Սերբիայից վերադարձած անգլիական դեսպան Բօնգամին։

ԱԹԷՆՔ։ Վաղը Թէոտօկիսը Թագաւորին կը ներկայացնէ մինիստրների հետևեալ ցուցակը. Թէօդօկիս՝ մինիստր նախագահ և արտաքին գործերի մինիստր, Լօմբարդօ՝ ներքին գործերի, Գրիվաս՝ զինուորական, Լեվիդիս՝ արդարադատութեան, Ստեֆանօպուլօս՝ լուսաւորութեան և Սիմապուլօս՝ ֆինանսների։

ԿԻԼ։ Վիլհելմ կայսրը ներկայ գտնվեց հանդիսաւոր ճաշկերոյթին, որ պատրաստել էր ամերիկական դեսպան Տօուէրը։ Դեսպանը երկար ճառ արտասանեց և խմեց կայսեր, կայսրուհու և ամբողջ կայսերական ընտանիքի կենացը։

ՎԻԷՆՆԱ։ Խեդերվարին ներկայացրեց կայսերը մինիստրների ցուցակը, որ ընդունվեց ամբողջապէս։ Լուկաչ, Դարանի, Վլասիչ, Լանգ և Պլօսս մնում են իրանց պաշտօններում։ Գեներալ Կօլօզդով ընդունեց գօնվեդների մինիստրութիւնը, Տօմաշիչը՝ Կրօատիայի գործերի մինիստրութիւնը։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Գերմանական կայսրը և Րուզվելտը սրտագին հեռագիրներ փոխանակեցին։

15 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յունիսի 14-ին Նոր Պետերհօֆում հանդիսաւոր կերպով դրին արական գիմնազիայի հիմքը՝ Թագաւոր Կայսեր և Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնայի ներկայութեամբ։

ԱՍԽԱԲԱԴ։ Միջին ասիական ճանապարհի գնացքների երթևեկութիւնը վերականգնեցրած է՝ մարդատար գնացքներինը յունիսի 12-ից, իսկ ապրանքատար գնացքներինը—յունիսի 15-ից։

ԿԻԼ։ Ամերիկական դեսպան Տօուէրի ճառին կայսրը պատասխանեց անգլիերէն լեզուով մի երկար ճառով, որ վերջացրեց այս խօսքերով. «Խմում եմ Միացեալ Նահանգների նախագահի կենացը։ Թող Աստուած օրհնէ նրան և նրան յանձնված պետութիւնը»։

ՀՌՈՄ։ Պապը իրան լաւ է զգում և յունիսի 11-ին ընդունեց Բրիւսէլի նունցիային։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Ֆրանսիական դեսպանը վերադարձաւ Բէլգրադ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ցոյների Թագուհին Բօսֆօրի վրայով անցաւ դէպի Ռուսաստան։

ԲԵՐԼԻՆ։ Դէլկասէն ուղեկցելու է նախագահին, երբ նա Անգլիա գնայ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Դինամիտային փորձ կատարեցին Սալօնիկ—Դէդէագաչ գծի վրա՝ Գույմուլջինի մօտ։ Գնացքը, շոգեկառքը և րելսները քիչ վնասված են։

ՍՕՖԻԱ։ Այստեղի դեսպանական շրջաններում մխիթարական լուրեր են ստացված Կ. Պօլսից այն մասին, թէ թիւրքական զօրքերի կենտրօնացումը սահմանագլխի մի քանի կէտերում տեղի է ունեցել միայն այն նպատակով, որպէս զի բոլորովին արգելէ բօլգարական հրոսակախմբերի մուտքը դէպի Մակեդօնիա։

Սուլթանը մտադիր է պահպանել խաղաղ յարաբերութիւնները, լաւ իմանալով, որ պատերազմը Թիւրքիային ոչ մի օգուտ չի բերէ։ Այնուամենայնիւ սահմանից անհանգստացնող լուրեր են գալիս շարունակ։ Բօլգարիայի քաղաքական գործակալը թէև Բէլգրադում ներ-

կայ չէ եղել Պետր Թագաւորի գալստեան հանդէսներին, բայց երբ Թագաւորը յայտնեց իշխան Ֆերդինանդին Բէլգրադում տեղի ունեցած անցքերի մասին, այն ժամանակ հրահանգ ստացվեց վերանորոգել քաղաքական յարաբերութիւնները նոր կառավարութեան հետ։

ՀՌՈՄ։ Սենատ. Սերբիայի անցքերի մասին եղած հարցումին Մօրինը պատասխանեց, որ կառավարութիւնը զգում է նոյնպիսի զգուանք, որպիսին առաջ է եկել թէ Իտալիայում և թէ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհում—այդ ողբերգական անցքերի առիթով։ Նա խստիւ դատապարտում է յանցաւորներին։ Բայց կառավարութիւնը միմիայն դիտողի վերաբերմունք պէտք է ցոյց տայ, խոստովանելով, որ Բէլգրադի անցքերը ներքին բնաւորութիւն ունեն։ Հէնց դա էր, որ ստիպեց կառավարութեանը Սերբիայի վերաբերմամբ սպասողական դիրք բռնել, որ և ենթադրում է չարունակել նաև ապագայում՝ նոր կառավարութեան վերաբերմամբ։ (Հաւանութիւն)։

ԱԹԷՆՔ։ Մինիստրների ցուցակում հետեւեալ փոփոխութիւնները կը լինի. Լեվիդիս—ներքին գործերի մինիստր, Կարապերօպուլոս—արդարադատութեան, Ստեֆանօպուլոս՝ ծովային, Լօմբարդոս՝ լուսաւորութեան. Թէօտօկիսը ժամանակաւորապէս կը վարէ զինուորական մինիստրի պաշտօնը։

ՑԵՏԻՆԻԷ։ Իշխանը և իշխանուհին Թագաժառանգուհի պրինցեսսայի ուղեկցութեամբ ճանապարհ ընկան դէպի արտասահման։

ՎԻԷՆՆԱ։ Պետր Թագաւորը յայտնեց նախկին Թագուհի Նատալիային, որ հին կօնակում գտնված բոլոր իրերը նրան են պատկանում։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Թագաւորի գահակալութեան մասին եղած յայտարարութեանը ստացված են պատասխաններ՝ Վիլհելմ և Ֆրանց Իօսիֆ կայսրներից, նախագահ Լուբէից, ռումինական Թագաւորից և չեռնօգօրիական ու բօլգարական իշխաններից։

16 յունիսի

ԵԼԻՍԱՒԵՏՊՕԼ։ Էնզէլիից հեռագրում են, որ այնտեղ սաստիկ երկրաշարժ է տեղի ունեցել։

ՀՌՈՄ։ Ալբանական ագիտատոր ժուրնալիստ Դէրվիշինա աքսորված է դէպի Ֆրանսիական սահմանը։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Local Anzeiger» լրագրին հաղորդում են Նովի—Սորէլիցից, որ այնտեղ պատրաստութիւններ են տեսնում տօնելու Մէկլէնբուրգ—Սորէլիցկու մեծ-դքսական զոյգի ադամանդէ պսակը։ Երկիրը մեծ-դքսական զոյգին պարգև է մատուցանում սեղանատան զարդարանք ոսկուց, զարդարված ադամանդներով։

ԲԵՐԼԻՆ։ Երէկվայ վերջին կրկնաքուէարկութիւններն աւարտվելուց յետոյ, կազմը ներկայացնում է հետեւեալը. 752 (?) պահպանողականներ, 19 կայսերական կուսակցութեան, 9 հակասէմիտներ, 100 կենտրոնի, 51 ազգային ազատամիտներ, 21 ազատամիտ ժողովրդական կուսակցութեան, 6 գերմանական ժողովրդական կուսակցութեան, 9 ազատամիտ դաշնակցութեան, 81 սօցիալ-դէմօկրատներ, 9 էլզասցիներ, 16 լեհեր, 3 գվէլֆներ, 7 գիւղացիների դաշնակցութեան և գիւղատնտեսների դաշնակցութեան, 1 դանիացի և 11 կուսակցութիւններին չը պատկանողներ։

ԱԴԷՆ։ Անգլիացիների պարտութեան մասին Ջիբուտից հաղորդած տեղեկութեան մասին այստեղ ոչինչ յայտնի չէ։

ԿԻԼ։ Նախաճաշի ժամանակ ի պատիւ Վիլհէլմ կայսրի, որ տրվեց ամերիկական «Կէրսակարգէ» նաւի վրա, ծովապետ Կոտտօն շնորհակալութեան ճառ արտասանեց այն ընդունելութեան համար, որ ցոյց տրվեց նաւատորմին Կիլում, և Վիլհէլմ կայսրի կենացն առաջարկեց, որը շնորհակալութիւն յայտնեց և խմեց Միացեալ-Նահանգների նախագահի կենացը։ Կայսրը ընծայեց «Կէրսակարգէ» նաւին արծաթէ կուժ։

ՄԱԴՐԻԴ։ Բիլբաօ-Սարագօսսա հողամասի վրա երկաթուղիական գնացքն ընկաւ Նագէլիւա գետի մէջ։ Կարծում են, որ վնասվածների թիւը հարիւրից անցնում է,

ԱԹԷՆՔ։ Դէլիանիսի կուսակցութեան կողմնակից 87 պատգամաւորներ որոշեցին պաշտպանել նրա քաղաքականութիւնը նոր կաբինէտի դէմ։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Թագաւորը զինուորական մինիստրին նշանակեց չքանշանների կանցլէր։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Բ. Դրան մօտ շրջաններում բացատրում են, որ Բէլգրադի Թիւրքաց դեսպանի յետ կանչելու վրա ամենևին չը պէտք է նայել որպէս ցոյց Պետր Թագաւորի դէմ, այլ միայն որպէս արքայասպանութեան պախարակումն և ստպառումն նրա քաւութեան։ Այստեղի սերբիական դեսպանը չի հեռանայ Կ. Պօլսից։—Պետր Թագաւորը տեղեկացրեց սուլթանին իր գահակալութեան մասին։ Սուլթանը պատասխանեց բարեկամական խօսքերով.—Վեց նոր պատերազմներ տեղի ունեցան հրոսակների հետ։—Սալօնիկ—Կ. Պօլիս երկաթուղիական գծի վրա, Դէմիր-Բէյլի կայարանի մօտ, անցեալ օրը պայթեց դինամիտային ռումբ։ Մարդկանց հետ դժբաղդութիւն չը պատահեց։ Սկսված է քննութիւն։ Կալանաւորված են մի քանի բօլգարներ։

ՎԻԷՆՆԱ։ Մինիստր-նախագահ կոմս Կուէնխէդէրվարի երդում տուեց, նոյնպէս և առևտրի մինիստր Կօրսվարի և Խօրվատիայի գործերի մինիստրը։ Կայսրը հանդիսաւոր ունկնդրութեան ընդունեց նոր մինիստրներին և դիմեց նրանց մի կարճ ճառով։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ՔԱԳՈՒՀԻ ՑԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ
ԽԲ.

ԱՐԴԻ ԼԵԶՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ
ՀԱՏՈՐ Ա.
աշխատասիրեց
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼ Վ. ՄԷՆԷՎԻՇԵԱՆ
Դիմել՝ «Handes Amsorya», VIENNE (Autriche), VII Mechifharistengasse 4. 1—3

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
ՕՐ. Ս. ՇԷՐՄԱԶԱՆԵԱՆ
Շարունակում է հիւանդների ընդունելութիւնը։
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՄԱՆԳԼԻՍՈՒՄ, ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆԻ ԱՄԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
Առաւօտեան ժամը 9—2
Երեկոյեան ժամը 5—7
(Հ. Կ.) 71—105

ԵՒՊԱՏՕՐԻԱՅԻ ծխական դպրոցի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
շրջանաւարտ Ներսիսեան դպրոցի, 400 րուբլի ռոճիկ և սենեակ։ Ցանկացողները թող բարեհաճէին դիմել հետեւեալ հասցէով։
Евпаторія, ктитору П. Я. Сеферову.
12—25 Պօղոս Սէֆէրեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
սրանով յայտարարում է, որ նրա ներկայութեամբ ներկայ յունիսի 20-ին, ցերեկվայ 1 ժամին աճուրդ է նշանակված կապալով տալու քաղաքային երեք բուտկաներ, որոնք գտնվում են. 1) Ալէքսանդրեան այգու ստորին մասում. 2) 5-րդ քաղաքամասում, պուշկինեան փողոցի վրա և 3) 3-րդ քաղաքամասում, Բազարնայա փողոցի վրա, այնպէս որ իւրաքանչիւր բուտկայի աճուրդը կը կատարվի առանձին։ Ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանները Ուպրավայի 4-րդ բաժանմունքի մէջ բոլոր լի օրերը առաւօտեան 9 ժամից մինչև ցերեկվայ 2 ժամը։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացող անձինք պարտաւոր են աճուրդի օրը 50 ր. գումարի գրաւական ներկայացնել։ Կարելի է յայտարարութիւններ տալ կնքված ծրարներում մինչև աճուրդի սկիզբը։ 2—2

Կամենում եմ ստանալ
ՏՆՏԵՍՈՒՀՈՒ ՏԵՂ
երեխաների մասին հոգալու (կարի հետ միասին) և նախապատրաստելու ֆրանսերէն լեզուից՝ ուսումնարաններ մտնելու համար։ Հասցէն. Նաւթլուղ, Ըէյտէրեան փողոց, № 22, տուն Դերեվեանկօ, հարցնել Մ. Ց-ին։ 3—5

ԻՎ. ՋԱԽ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆՕՎԻ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆԸ
յունիսի 10-ից ամարանոց ուղևորվեց դէպի Ցխինվալ, ուր և կը մնայ մինչև օգոստոսի 15-ը։ Աշակերտների ընդունելութիւնը շարունակվում է։ Տումանօվսկայա փողոց, սեփական տուն, № 11։ 4—4

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

ԳՕՐՈՒ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԱՍՆ 1902 ԱՄԻ

ՄՈՒՏՔ		ԵԼՔ	
1) Մայր գումար	1144 ր. 4 կ.	1) Զափարերական մատեանից.	6 ր. — կ.
2) Արդիւնք մոմավաճառութեան	370 » 12 »	2) Նորոգութեան եկեղեցւոյ	133 » 38 »
3) Լուսագինք	9 » 87 »	3) Ռոճիկ դպրաց.	231 » 2 »
4) Խաչհանէք	3 » — »	4) Ռոճիկ ժամկոչի	117 » — »
5) Գանձանակ	53 » 76 »	5) Մանր ծախք	67 » 56 »
6) Նուէր	3 » — »	6) Արտակարգ ծախք	173 » 98 »
7) Վաճառեալ խրեղինաց.	18 » 60 »	7) Գնեալ իրեղէնք ի պէտս եկեղեցւոյ.	257 » 34 »
8) Վարձ խանութներից	609 » 4 »	8) Նորոգութեան կալուածոց.	12 » 90 »
9) Կիսայրեալ մոմից	43 » 75 »	9) Մոմ գնեալ	74 » 35 »
10) Տօկոսիք պարտամուրհակաց.	38 » 53 »	10) Վարձ յաջորդարանի.	48 » — »
11) Ննջեցելոց թաղման, գիտգարդի և սեղանի.	45 » 50 »	Գումար տարեկան ծախուց.	1121 ր. 53 կ.
12) Պսակադր. թագերի վարձ	47 » — »	11) Կանխիկ դրամ.	1200 » 8 »
13) Ստանալիք պարտուց	25 » 40 »		
Գումար տարեկան արդեանց.	2411 » 61 »	Ընդհանուր գումար,	2411 » 61 »

Ծանօթութիւն. Մնացեալ գումարը դրված է տեղիս արքունական գանձարանում և ստացված է խնայողական արկղի տետրը ընդ համարաւ № 603։

1—1 Երէցփոխ՝ Գ. Ամիրաղեանց

ԱՄԱՌԱՆՈՑ ԳՆԱՑՈՂՆԵՐԻՆ
ԴԷՊԻ ԲԷԼԻ-ԿԼԻՒՉ
առաջարկում եմ կառքեր։ Նախօրօք իմաց տուողներին զիջումն կը լինի։ Ճանապարհորդներին տոմսակներ վաճառվում են միշտ, օրվայ որ ժամին էլ լինի. Դիմել Պեսկօվսկայա փողոց (Սաղում, որով կօնկան է անցնում), № 89, տուն Բէկթաբէկովի, Մատինովի գրասենեակը։
(Ե. Շ.) 1—2

ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՆ ՄԱՏԻԿՈՒ
(INJECTION AU MATICO)

Գրիմօ և ընկ դեղագործների թոյլ է տրված Ռուսաստանում։ Այս հեղուկի մէջ շահագործված են պերուական Մատիկօ բոյսի յատկութիւնները, մի բոյս, որ զարմանալի կերպով բժշկում է հոնորէյը (սերմնաթափութիւն) և մի քանի տարվայ ընթացքում համաշխարհային հռչակ է ստացել։ Շարճ ժամանակում բուժում է ամենազօրեղ սերմնաթափութիւնները։
Պարիզ, 8 Rue Vivienne և գլխաւոր դեղատներում։
(2, 17) 13—24

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ՆԱԴԵԺԴԱ“
ծովային, ցամաքային և գետային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան և գոյքերը կրակից ապահովագրելու համար։
ՀԻՄՆՎԱԾ Է 1847 ԹՎԻՆ

Հիմնական դրամագլուխ	**1,650,000** րուբլի
Պահեստի դրամագլուխ	**2,664,808** »

I. ԱԳԵՆՏՆԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.

Աւելի քան 300 գործակալութիւններ եւրոպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին Ասիայի, Սիբիրի եւ Հեռաւոր Արեւելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում։

Տեղափոխութիւն ամեն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է թէ տանը եւ թէ պահեստներում ու խանութներում։

Ցանկութեան բեռների ուղարկողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վճարելի ճանապարհներ ի հաշիւ ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու տեղը հասցնելու համար եւ այլն)։

Տեղափոխութիւն բեռների որոշեալ պայմաններով ստացման տեղերում՝ ապահովագրելով նրանց պահեստներում, որի համար շատ կէտերում կան ընդարձակ պահեստներ, յատկապէս բեռներ պահելու համար։

II. ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Սեփական մարդատար, ապրանքատար եւ ձգող շոգենաւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ)։

Բեռնակիր եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Ռիբինսկից մինչեւ Աստրախան եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը։

Ամենաընդարձակ պահեստներ Նիժնիում (տիրական նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բաքւում եւ Կրասնովոդսկում։

Բեռները անընդհատաբար ուղարկելու համար ընկերութեան շոգենաւագնացութիւնը համաձայնութիւն է կապել երկաթուղիների հետ։ Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, գոյութիւն ունի առանձին, բացառիկ [illegible], համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ։

III. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ։

ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են թէ ցամաքային և թէ ջրային ճանապարհներով (ծովերով և գետերով)։
բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամեն տեսակ գոյքերի։
գ) Ապահովագրութիւն ամեն տեսակ դժբաղդ դէպքերից ճանապարհին ամեն տեսակ նաւերի, շոգենաւերի, առագաստանաւերի, վագոնների և վագոն-ցիստերնների։
դ) Ապահովագրութիւն թանկագին իրերի և արժէքաւոր [illegible], որոնք ուղարկվում են փոստով, ցամաքային և ծովային ճանապարհներով, համաշխարհային փոստային դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ։
Ապահովագրութիւններ ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամեն տեղ ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ։
Բացի տեղափոխութեամբ պարապող գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնաւորապէս զբաղվում են էլի աւելի 350 գործակալութիւններ։
Ս. Պետերբուրգի «Նադեժդա» ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Ադմիրալտէյսկի պրոսպէկտի վրա, № 10-րորդ տանը։
Լիազօրներ—ծովային շոգենաւագնացութեան համար՝ Բաքւում, գետային շոգենաւագնացութեան համար՝ Նիժնի-Նովգորոդում։
Թիֆլիսի գործակալութիւնը—Դվորցովայա փողոցի վրա, վրաց ազնուականների տանը։ Տելեֆոն № 108
(Տ. ռ. Ք.) 96—120

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 15 Іюня 1903 г. Электропечатня Груз. Изд. Т—ва, В.Ванкская ул.